

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 8 april 1950

Mede voor Drees en Stikker.

Buurman geeft onderstaand verslag over bespreking bij Sultan. Hoewel enkele feiten reeds in vorige telegrammen vermeld, laat ik verslag voor leesbaarheid onverkort volgen.

a. CLG na terugkeer uit Makassar in avond 7 April door RIS-Min. Defensie uitgenodigd voor bespreking. Zelfde avond te 21.00 uur plaatsgevonden, waarbij tegenwoordig van RIS-zijde Min. Defensie, Staatssecretaris Ali Budiardjo, waarnemend Chef Staf Apris Simatupang, Chef Staf landmacht Nasution en van Ned. zijde Buurman, Van Langen en Kol. Pereira. Beknopt verslag verloop onderhoud als volgt:

b. Buurman begon met overzicht van zijn bevindingen, neerkomend op volgende. Na aankomst op 6 April te Makassar Ned. Troepencdt. hem mededeelde opdracht gegeven om met Beachmasters de gehele stad te doorkruisen en bekend te maken dat Clg beveelt aan alle KNIL-militairen die zich vrijwillig of gedwongen onder commando van Apris-Kapitein Azis hebben gesteld terug te keren naar hun kampementen en zich weder onder bevelen te stellen van Ned. cdt, zulks ter uitvoering van hem door Buurman op 5 April verstrekte telegrafische lastgeving. Volgens inlichtingen Ned. trpnctn had zich in ochtend vijf April het volgende afgespeeld: Ned. officieren en kader te 06.00 uur geconsigneerd in kampementen op grond van eventueel komende moeilijkheden met oog op aankomst TN-bataljon Worang ex Java. Ned. cdt van KNIL-bataljon infanterie I, gewaarschuwd door Europees kaderlid dat er iets broeide, voortijdig kampementswaars gegaan en voordat hij er op verdacht was opgesloten in bureau Azis in naaste omgeving daarvan. Even later RIS-territoriaal commandant NIT overste Mokoginta eveneens binnengebracht in zelfde bureau. Beide personen na enige uren vrijgelaten. Ned. officieren op weg naar dienst door of namens Azis aangezegd terugkeren naar woning en deze niet verlaten aangezien Azis bij komende gebeurtenissen wilde vermijden dat Ned. militairen daarbij betrokken. Eveneens poging aangewend Ned. Troepencdt en zijn Chef Staf huisarrest op te leggen waarbij echter geen succes. Van door Ned. Troepencdt met oog op mogelijke gebeurtenissen geconsigneerde trucks voor troepenvervoer met bijbehorende dekking verkenningswagens aantal door leden Azis-groep onder wapenbedreiging gedwongen zich onder zijn bevel te stellen. Verkenningswagens zodra als mogelijk eigener initiatief teruggekeerd naar kampement. Bovendien aantal carriers welke mede geconsigneerd door wapenbedreiging gedwongen mede te doen. Bij gehouden ochtendappèl bleek aantal militairen van KNIL-onderdelen afwezig. Juiste aantal toen nog niet nauwkeurig vast te stellen aangezien verscheidene appèlijsten bij afwezig Indon. KNIL kader. Aantal afwezigen middag 6 April geschat op rond 400. Situatie in middag van dag van aankomst Buurman uiterlijk rustig. Door bijzondere Politie Negara onder meer bewaakt vliegveld Mandai en RIS-burgerradiostation Makassar. In namiddag in bespreking met Ned. ondercommandanten nogmaals met klem opgedragen hun onderhebbenden duidelijk te maken zich strikt te houden aan bevelen Ned. commandanten en zich niet te laten meeslepen door Azis dan wel in welke vorm ook deel te nemen aan zijn activiteiten. Op 7 April gebleken dat in nacht 6 op 7 April groot aantal KNIL-afwezigen teruggekeerd in kampementen. Hierop door Buurman op 7 April ca. 09.30 uur KNIL-kampementen geïnspecteerd waarbij houding aanwezige KNIL-militairen zeer correct en rustig. Door Buurman echter tegenover Indonesiërs benadrukt dat hij zeer sterk de indruk kreeg dat thans aanwezigen weer kampementen zouden verlaten indien schepen met TNI-bataljon Worang zouden pogen haven Makassar binnen te stomen. Dit heeft zich nl. reeds gedemonstreerd toen bedoelde schepen, welke aanvankelijk buiten gezichtsafstand van haven voor anker, opstoomden tot binnen gezichtsafstand. Avant vertrek Buurman werd gemeld dat Azis in KNIL-geniekampement geweest en militairen van genieveldcompagnie,

merendeels jonge Ambonezen die weinig geneigdheid toonden tot verder meelopen, onder bedreiging met wapens gedwongen hun kampementen te verlaten. Buurman heeft hierop Ned. troepencommandant namens hem opgedragen ernstig protest aan te tekenen bij Azis over deze onaanvaardbare handelwijze hetgeen diepe indruk op laatstgenoemde gemaakt. Voorts door Buurman naar voren gebracht dat momenteel in KNIL-onderdelen van NIT buiten Makassar nog geen reacties op gebeurtenissen aldaar waarneembaar doch dat hij niet kan instaan of deze toestand bestendig indien TNI-troepen ex Java te Makassar of elders in NIT aan land zouden gebracht. In dit verband door Buurman eveneens betwijfeld of bijzondere Politie Negara, welke thans nog neutraal doch zeer waarschijnlijk onder invloed van Azis, dan ook niet openlijk zijde van laatstgenoemde zal kiezen. Tenslotte deelde Buurman mede dat enige oplossing kan brengen uitstel inbrengen in NIT van TNI-troepen ex Java tot gemoederen gekalmeerd en Ned. troepencommandant tijd hebben hun KNIL-troepen weer onder volledige controle te brengen. Hiervoor echter uitstel geboden, niet van een week, doch van - om gedachten te bepalen - enige maanden.

c. Tijdens en na uiteenzetting Buurman van Indon. zijde verscheiden vragen gesteld, welke samengevat in hoofdzaak neerkwamen op volgende:

1. Bezorgdheid RIS dat gebeurtenissen Makassar terugslag zal vinden op KNIL-onderdelen in overig deel van Indonesië. Van Ned. zijde medegedeeld dat alle Ned. troepencommandanten reeds aanstonds opdracht hebben gekregen om alle reacties onmiddellijk te rapporteren en in voorkomend geval de officieren in kampementen te consigner. Voorts door Buurman te kennen gegeven dat hij voornemens binnenkort Medanwaarts begeven aangezien volgens zijn inlichtingen verhouding TNI en Barisan Pengawal aldaar minder goed en dus gewenst door persoonlijke bezoek KNIL (waartoe Barisan Pengawal hebben gehoord) te weerhouden van inmenging in eventuele moeilijkheden. Indonesiërs door deze mededeling kennelijk tevreden.
2. Door Simatupang laten doorschemeren dat hij voornemens om militair tegen Azis en zijn troepen op te treden indien deze niet hoofd in de schoot legt. Daarbij naar voren gebracht dat reeds gelukt groep-Azis politiek te scheiden van NIT-regering en rest dus nog bedoelde groep van KNIL te scheiden zodat RIS-machtsapparaat zich ongehinderd kan keren tegen Azis. In dit verband door Indonesiërs op bedekte wijze getracht Buurman uit te horen of c.q. in hoeverre eventuele landing bataljon Worang kans zal hebben Azis en zijn groep tot onderwerping te dwingen. Van Ned. zijde medegedeeld dat aanstonds zal nagegaan in hoever mogelijk huidige KNIL-onderdelen te Makassar naar elders te verplaatsen, alhoewel mogelijkheden vermoedelijk zeer gering, vooral met het oog op voor KNIL-gezinnen benodigde legeringsruimte waarin overal in NIT door concentratie troepen in kader RTC reeds bijzonder groot gebrek. Ook tijdelijk op meerdaagse oefening zenden met achterlating gezinnen onder huidige omstandigheden niet uitvoerbaar geacht aangezien dergelijk bevel openlijke dienstweigering zou opleveren. Voor wat betreft reactie KNIL op eventuele landing van bataljon Worang of andere TNI-onderdelen ex-Java, deelde Buurman mede overtuigd te zijn dat onder huidige omstandigheden Indon. KNIL in NIT daadwerkelijk zal meedoen aan afslaan van elke T-landingspoging en dat elke poging van Ned. zijde om met Ned. onderdelen Indon. KNIL meelopers desnoods met wapengeweld verontzijdigen niet alleen geen resultaat zal opleveren doch zaak eerder zal verergeren. Toestand onder Indon. KNIL-gedeelte van NIT is daarvoor door omstandigheden te labiel geworden. Tenslotte door Buurman nogmaals toegezegd hij alsnog nauwkeurig zal doen nagaan mogelijkheden om KNIL uit Makassar naar elders te verplaatsen doch dat dit zou betekenen verplaatsing van ongeveer 5000 zielen hetgeen zeer moeilijk, waarbij opgewezen het de vraag is of KNIL Makassar dit zou nemen. Daarmede was vergadering beëindigd. Beslissing als gewoonlijk weer overgelaten aan Ned. autoriteiten.